

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Tilastokeskuksen rahoituksen turvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Timo Heinosen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 27/2020 vp:

Onko hallitus valmis osoittamaan seuraavassa lisätalousarviossaan Tilastokeskukselle riittävän rahoituksen, vähintään tarvittavat 500 000 euroa, ja turvaamaan jatkossa riittävän vuotuisen rahoituksen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tutkijapalvelun perustana on tilastolain (23.4.2004/280) 3§, jossa veloitetaan Tilastokeskusta seuraavasti: ”Lain tarkoituksena on myös edistää tilastotarkoituksia varten kerättyjen tietojen käyttöä tieteellisissä tutkimuksissa ja yhteiskuntaoloja koskevissa tilastollisissa selvityksissä.”

Tilastokeskuksen tutkijapalvelut perustettiin omaksi toiminnokseen vuonna 2010 palvelemaan säännönmukaisesti kasvavan tutkijayhteisön tutkimustarpeita. Vuosien 2010-2019 aikana toimeksiantojen määrä, käyttölupahakemusten määrä ja vastuualueella toimeksiantoja käsittelevien htv-määrä on kasvanut merkittävästi. Tämän seurauksena jonot tietopyyntöjen käsittelyssä ovat nousseet 10 – 12 kuukauteen.

Julkisuudessa erityisesti tutkijat ovat nostaneet esiin sen, että Tilastokeskuksen tutkijapalvelut ovat ruuhkautuneet. Asia on hallitukselle äärimmäisen tärkeä. Tilastokeskus kerää ja tuottaa laajoja tietoaaineistoja, joita voidaan hyödyntää tutkimuksessa ja päätöksenteossa. Tieto ja läpinäkyvyys vahvistavat oikeusvaltiota, ja tukevat parempaa päätöksentekoa niin julkisella sektorilla kuin yrityksissä. Läpinäkyvyydestä on saatavissa myös taloudellisia hyötyjä. Siksi Tilastokeskuksen tiedot on saatava sujuvasti käyttöön.

Tavoitteemme ei ole rajata tietopyyntöjä, vaan niiden kasvu on hyvä asia. Se kertoo siitä, että saamme parempaa tutkimustietoa myös meille päättäjille. Tietojen keräämisestä tulee tehdä sujuvampaa. Samalla täytyy varmistaa tietosuoja. Esimerkiksi henkilötietojen käsittely edellyttää huolellisuutta, ettei niitä leviä julkisuuteen.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 27/2020 vp

Valtiovarainministeriö on käynyt asiasta keskustelua Tilastokeskuksen kanssa, jotta tilanne ratkaistaan mahdollisimman pian. Ongelma on tunnistettu ja Tilastokeskus on kartoittanut haasteita, jotka liittyvät tutkijapalveluiden kehittämiseen, palveluaikataulun nopeuttamiseen ja asiakasyhteistyön parantamiseen.

Toimenpiteitä haasteiden ratkaisemiseksi

Tilastokeskus on keväällä 2019 käynnistänyt kehittämistoimenpiteitä, joiden tavoitteena on parantaa tutkijapalveluiden tilannetta. Näitä kehittämistoimenpiteitä ovat muun muassa kuolemansyysaineistojen ja tunnistellisten aineistojen poimintakoodin kehittäminen, uusien valmisaineistojen kehittäminen ja tuottaminen, valmisaineistojen vuosittaiset päivitykset ja valmisaineistokokonaisuuden hallinnointi sekä metatietojen tuottaminen ja metatietojen kuvaus-järjestelmien ylläpito ja kehittäminen.

Lisäksi kokonaisuudessa on havaittu muun muassa prosessuaalisia ongelmia. Palveluja ei ole tuotteistettu ja eri asiakasryhmien palvelutarvetta on edelleen tarkennettava. Hakumenettelyn sekä palveluihin liittyvän ohjeistuksen ja lomakkeiden selkiyttäminen kuuluvat myös tutkijapalveluiden kehittämistoimenpiteisiin.

Tilastokeskus on rekrytoinut kaksi määräaikaista aineistoasiantuntijaa, jotka aloittivat 10.2.2020. Heidän tehtävänä on purkaa tutkijapalvelujen jonoja.

Tilastoeettinen lautakunta käsittelee tutkijapalvelun kehittämistä arvioiden valmisaineistojen määrän laajennettavuutta. Lisäksi etäkäyttöjärjestelmä-Fiona on uusiutumassa. Järjestelmässä tutkijat voivat itse selata Tilastokeskuksen aineistoja suojatusti ja ottaa tietoa ulos järjestelmästä. Tilastokeskuksen on kuitenkin varmistettava ennen tietojen käyttöä, etteivät ne sisällä mm. yksilöitävissä olevia henkilötietoja.

Tammikuussa 2020 on sovittu valtiovarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, taloustieteiden tutkijakoulun ja tutkimusyksikön Helsinki GSE:n, VATT:n ja Tilastokeskuksen kanssa valtiovarainministeriön vetämän työryhmän perustamisesta, jonka tehtävänä on etsiä ratkaisuja, joilla Tilastokeskuksen tutkijapalvelut pystyvät tyydyttämään tutkijoiden tietoa-aineistotarpeet hyväksyttävässä ajassa.

Edellytämme Tilastokeskukselta, että kehittämistoimet toteutetaan ja niiden vaikutuksia seurataan. Lisäksi sen on laadittava suunnitelma jonojen purkamiseksi, jotta voidaan määrittää mahdolliset lisähenkilöstötarpeet, jos tietopyyntöjen määrän kasvu jatkuu.

Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden rahoituksesta

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 27/2020 vp

Tutkijapalvelut ovat Tilastokeskuksen maksullista toimintaa, jonka Tilastokeskus hinnoittelee lii-
ketaloudellisin perustein, siten, että toiminnan tulot kattavat vähintään toiminnasta aiheutuvat me-
not. Tilastokeskus on hinnoitellut tutkijapalvelut tuntihinnan mukaan. Koska Tilastokeskuksen
määrärahamomentti on nettobudjetoitu, jäävät maksullisesta toiminnasta asiakkailta saadut tulot
Tilastokeskuksen käyttöön.

Tilastokeskuksen nettomäärärahan käytöstä ja resurssien priorisoinnista Tilastokeskuksen eri teh-
täviin päättää Tilastokeskuksen johto. Tutkijapalveluiden käytöstä saadut Tilastokeskuksen tulot
ovat kasvaneet viime vuosina, mikä on lisännyt viraston käytössä olevia määrärahoja. Kasvaneilla
tuloilla Tilastokeskuksen on mahdollista lisätä tutkijapalveluiden henkilöresursseja. Tilastokes-
kuksen tavoitteena on ollut pitää hinnat tutkijoille kohtuullisina.

Sikäli kun tutkijapalveluiden kehittämisen yhteydessä todetaan, että tutkijapalveluiden palvelu-
kyvyn saattaminen hyväksyttävälle tasolle edellyttää lisämäärärahaa valtion talousarviosta rahoii-
tettaviin Tilastokeskuksen toimintamenoihin, asia käsitellään normaaliin tapaan valtiovarainmi-
nisteriössä valtion talousarviomenettelyssä Tilastokeskuksen tekemän perustellun ehdotuksen
pohjalta. Tutkijapalveluiden maksullinen osa tehdään edelleen asiakasrahoitteisesti.

Helsingissä 3.3.2020

Kuntaministeri Sirpa Paatero